

Névtani Értesítő, red. Tamás Farkas, nr 38, 2016, 330 s.

W 2016 r. ukazał się 38 numer budapeszteńskiego „Biuletynu Onomastycznego” (Névtani Értesítő). Omawiane czasopismo składa się z czterech części, obejmujących: artykuły (s. 9–180), życie naukowe (s. 181–228), przegląd wydawnictw książkowych (s. 229–296) oraz czasopism (s. 297–316). W części końcowej umieszczono wspomnienia poświęcone zmarłemu węgierskiemu językoznawcy Ferencowi Ördögowi (s. 317–320).

Część pierwsza zawiera 13 artykułów dotyczących zarówno węgierskiej onomastyki historycznej, jak i współczesnej, w tym także zagadnienia z zakresu onomastyki literackiej. Czasopismo w tej części otwiera artykuł Rudolfa Szentgyörgyiego „A Tihanyi alapítólevél személynevei III. Személynevek és helynevek kapcsolata” (Nazwy osobowe w liście fundacyjnym opactwa w Tihany. [Część III]. Związki pomiędzy nazwami osobowymi a nazwami miejscowymi. List fundacyjny opactwa w Tihany pochodzi z 1055 r. i jest cennym zabytkiem języka węgierskiego, zawiera bowiem węgierskie nazwy miejscowe i osobowe umieszczone w tekście łacińskim).

János N. Fodor kontynuuje badania nad zagadnieniami geolingwistycznymi w drugiej części artykułu „A történeti személynévföldrajz mint a nyelvföldrajz egyik kutatási területe” (II. „A nyelvföldrajzi módsher a nyelvjárastani kutatásokban) (Historyczna geografia nazw osobowych jako jeden z obszarów badań geolingwistycznych. [Część II]. Metoda geolingwistyczna w badaniach dialektologicznych). Fodor interesuje się wpływem geolingwistyki, geograficznych badań nazw osobowych na badania dialektologiczne.

W następnym artykule, pt. „A magyar családnévanyag kontrasztív szemponitú tipológiai-statisztikai vizsgálata” (Kontrastywna analiza typologiczno-statystyczna materiału węgierskich nazwisk) Tamás Farkas dokonuje porównania 100 najczęściej występujących współcześnie nazwisk węgierskich z ich odpowiednikami z początku XVIII w. oraz wskazuje na procesy towarzyszące zmianom nazwisk w kolejnych stuleciach.

Tekst Mariann Slíz „A foglalkozásnévi eredetű családnévek típusa a magyar családnévek rendszerében. Egy történeti névtipológiai vizsgálat tanulságai” (Nazwy zawodowe w systemie węgierskich nazwisk. Wyniki analizy typologicznej nazw historycznych) dotyczy bardzo charaktery-

stycznego zjawiska występujących w systemie węgierskich nazwisk, w którym połowa z 20 najczęstszych obecnie nazwisk należy do kategorii nazw zawodowych.

Anita Schirm w tekście „Adalékok a nyelvhasznlók családevekkal kapcsolatos ismeretéhez” (Analiza znajomości przez użytkowników języka nazwisk rodowych) przedstawia konkluzje z przeprowadzonej w 2010 roku ankiety na temat pochodzenia nazwisk. W większości wypadków ankietowani wykazali się skromną wiedzą na ten temat lub niekiedy nawet dysponowali błędnymi informacjami.

László Horváth w pracy „Egy józsefvárosi bérház női cselédeinek keresztnevei a 19–20. században” (Imiona żeńskiej służby w kamienicy w dzielnicy Józsefváros w XIX–XX w.) analizuje tytułowe imiona w kontekście żeńskich imion występujących w rodzinach, które te osoby zatrudniały. Materiałem badawczym były księgi meldunkowe z lat 1899–1947. Służba, która przybyła do stolicy w poszukiwaniu pracy, pochodziła z ponad 40% komitatów kraju, rodziny pracodawców z kolei — głównie z Budapesztu.

Gréta Páji w artykule „Írói névadási tendenciák és stratégiák Kosztolányi Dezső novellái alapján” (Tendencje i strategie w nadawaniu imion w opowiadaniach Dezső Kosztolányiego) bada rolę imion bohaterów w utworach autora. Badaczka wskazuje tu na trzy strategie, które można odnaleźć nie tylko w opowiadaniach, ale także w innych utworach Kosztolányiego. Jedną z nich jest nienazywanie (beziimienność) bohaterów, które pełni różnorodne funkcje.

Tekst Gábora Mikeseygo „Földrajzi nevek a közigazgatásban” (Nazwy geograficzne w administracji publicznej) odnosi się do roli, jaką odgrywa lub powinna odgrywać administracja publiczna w formowaniu, utrwalaniu i poprawnym użyciu nazw geograficznych.

Eszter Ditrói i Fruzsina Sára Vargha w artykule „Települések közti nyelvjárási és névföldrajzi hasonlóságai viszonyok összevető elemzése Vas és Zala megyében” (Analiza porównawcza relacji między dialektami miejscowości a podobieństwem geolingwistycznym w komitatach Vas i Zala) piszą o zależnościach danych dialektalnych i systemu nazw geograficznych. Analiza dialektów i toponimów wykazała ich większą homogeniczność na północy niż na południu; badania te będą kontynuowane na innych obszarach.

Harald Bichlmeier w szkicu „Néhány megjegyzés a pannóniai víznevek legrégebbi rétegéhez *Sáva / Száva / Save* (Kilka uwag dotyczących najstarszej warstwy nazw rzek pannońskich *Sáva / Száva / Save*) konkluduje, że choć studia nad europejskimi nazwami rzek rozpoczęto około 70 lat temu, od tamtej pory niewiele zmieniło się w metodach badawczych. Omawiając nazwę rzeki *Sawa*, proponuje nowe spojrzenie na najstarszą warstwę hydronimów w Europie Centralnej.

Éva Kovács w tekście „Százdi alapítólével nyelv- és névtörténeti forrásértékről” (List fundacyjny opactwa Százd jako źródło historyczne pod względem językowym i onomastycznym) bada ten ważny, choć do niedawna pomijany jedenastowieczny dokument. Na podstawie jego analizy autorka próbuje zlokalizować budynek opactwa oraz wyjaśnić pochodzenie nazwy Százd.

Zsolt Sebestyén poświęca uwagę nazwom gór w regionie Górnej Cisy („Hegy — és településnevek a Felső-Tisza-vidéken”); temat ten właściwie do tej pory nie doczekał się opracowań pod kątem onomastycznym. Jest to jednak o tyle istotna kwestia, że góry jako ważny element krajobrazu naturalnego przez stulecia znacząco wpływały na rozwój nazw miejscowości.

Katalin Török w pracy „Hely — és személynevek a magyar internetes gasztronómiai blogok és receptgyűjtemények ételneveiben” (Nazwy miejscowe i osobowe w nazwach potraw w węgierskich gastronomicznych blogach internetowych i zbiorach przepisów kulinarnych) dokonuje przeglądu blogów i zbiorów przepisów kulinarnych z perspektywy językoznawczej. Zebrała 1380 nazw ze źródeł internetowych i przeprowadziła ich semantyczną oraz gramatyczną analizę.

Druga część rocznika poświęcona jest szeroko pojętemu onomastycznemu życiu naukowemu. Zawiera ona m.in. przegląd zmian w ortografii węgierskich nazw własnych wprowadzonych w 12 wydaniu „Słownika zasad ortografii węgierskiej” („A tulajdonnévi helyesírás változásai az AkH.

12. Kiadásában”). We wrześniu 2015 roku weszły w życie nowe zasady, które mają zrationalizować obowiązujący system przez modyfikacje, ale także utrzymanie integralności wcześniej funkcjonujących reguł. Péter Pomozi i Eszter Földesi piszą o nazwach w świetle estońskiego modelu polityki językowej („Az észnt névtervezés az észnt nyelvpolitikai modell tükrében”). Polityka ta ma służyć rozwojowi i ochronie języka estońskiego w jego aktualnym kształcie od 2004 r. i jest jedną z najefektywniejszych strategii tego typu w Europie. Przyznawaną od 2006 r. prestiżową nagrodę im. Lajosa Kissa dla młodych onomastów otrzymała w 2016 r. dr Rita Póczos. Obok licznie wymienionych rozpraw doktorskich redaktorzy rocznika zamieścili podsumowanie rozprawy habilitacyjnej Anity Rác „Etnonimák a régi magyar településneveken” (Etonimy w nazwach starych osad węgierskich).

Kolejne dwie części to omówienia wydawnictw książkowych i czasopism. Wśród opracowań książkowych znajdują się m.in. węgierskojęzyczne publikacje (np. „Magyar névkutatás a 21. század elején Magyar Nyelvtudományi Társaság — ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet”, red. T. Farkas, M. Slíz, Budapest 2015) czy P. Takácsa „A rózsza neve: Magyar Köztársaság. Az államok nevééről és a magyar állam átnevezéséről”, Budapest 2015, a także prace w języku niemieckim (A. Linsbergera „Wiener Personennamen. Ruf-, Bei- und Familiennamen des 15. Jahrhunderts aus Wiener Quellen” (Schriften zur Deutschen Sprache in Österreich 41), Frankfurt am Main 2012), angielskim („Unconventional Anthroponyms. Formal Patterns and Discursive Functions”, red. O. Felecan, D. Felecan, Newcastle upon Tyne 2014) i włoskim („Nomi italiani nel mondo. Studi internazionali per i 20 anni della «Rivista Italiana di Onomastica»”, Roma 2015).

Omówienie czasopism przynosi 8 tekstów, które dotyczą periodyków z: Węgier („Helynévtörténeti Tanulmányok”), Włoch („Rivista Italiana di Onomastica”), Belgii („Onoma”), Wielkiej Brytanii („Nomina”), Polski („Onomastica” LIX, 2015), Federacji Rosyjskiej („Voprosy onomastyki”) i Szwecji („Ortnamnssällskapet”, „Uppsala Årsskrift” oraz „Studia anthroponymica Scandinavica”).

Ostatnia część 36 numeru „Biuletynu” poświęcona została pamięci językoznawcy Ferencza Ördöga (1933–2016).

Rocznik „Névtani Értesítő” koncentruje się głównie na aktualnym stanie badań onomastyki węgierskiej, zarówno współczesnej, jak i historycznej, związanej ze zmieniającymi się granicami historycznymi kraju. Wykazuje też stałe zainteresowanie badaniami nazewnictwa w innych krajach.

*Grzegorz Bubak
Uniwersytet Jagielloński*

grzegorz.bubak@uj.edu.pl